

Sub rosa dictum a iné texty

MITKA, M.: *Sub rosa dictum a iné texty*. Kraków: Scriptum, 2015. ISBN 978-83-64028-96-0.

Zoznámenie sa s textami Mareka Mitku primárne prezrádza dve skutočnosti: ich autor disponuje závideniahodnou a pestrú slovnou zásobou, má prehľad nielen o súčasnej slovenskej literatúre, ale i o jej presahoch a zároveň Marek Mitka sa vie vyjadrovať ostro a bez škrupulí. Predložená publikácia *Sub rosa dictum a iné texty* predstavuje výber z Mitkových recenzií, štúdií a esejí napísaných v rozmedzí rokov 2003 – 2014, pričom práve: „*chronologická časová postupnosť publikovania prítomných textov je jediným systematizujúcim faktorom, ktorý sme pri zostavovaní knihy brali do úvahy*“.¹

Najväčší priestor dostali recenzie pôvodne uverejňované takmer výhradne v časopise RAK – Revue aktuálnej kultúry. Okrem odboru slovenská literatúra, ktorý Mitka absolvoval na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove a ktorý sa prirodzene v najintenzívnejšej miere odráža v jeho predložených literárnovedných reflexiách, súbor obsahuje i recenzie pojednávajúce o literatúre českej, poľskej, maďarskej, ale i bulharskej, ktorým sa Mitka v nezanedbateľnej miere venuje v rámci svojej vedecko-pedagogickej a zároveň prekladateľskej činnosti.

Literárnokritická stať je prirodzene venovaná v dobe svojho vzniku najnovším publikáciám zahrňujúcim nielen domácu² a zahraničnú³ umeleckú tvorbu, ale i literárnovedné publikácie – zborníky⁴, monografie⁵, súbory textov⁶, prítomné sú

- 1 MITKA, M.: *Sub rosa dictum a iné texty*. Kraków: Scriptum, 2015, s. 9.
- 2 Š. Žáry: Orchidea nostalgis; M. Haugová: Orfea alebo zimný priesmyk; P. Pišťanek: Traktoristi a buzeranti, Recepty z rodinného archívu; M. Bátorová: Biele steny; S. Lavřík: Allegro barbaro, Villa Lola; E. Hlatký: Abraka dabraka; T. Horváth: Antikvariát; I. Kolenič: Daj zbohom básneniu; M. Hvorecký: Silný pocit čistoty, Posledný hit; M. Žiak: Mrzáci studenej vojny; K. Peteraj: Čo bolí, to prebolí; M. Vladík: Biely Daniel.
- 3 Antológie W liliovej ciszy a Sävremenni slovaški razkazi; A. Stasiuk: Jak jsem se stal spisovatelem, Haličské poviedky; G. Gospodinov: Přírozený román; M. Kašparů: V plášti aj dalmatike; J. Topol: Kloktat dehet; K. Patchen: 23. ulica sa končí v nebi; P. Esterházy: Opravené vydanie; J. Pavel: I smrt se zahojí; A. Popov: Zelný cyklus; J. Słowacki: Beniowski a iné básne; Z. Smith: NW.
- 4 B. Hochel: Interpretácie textov slovenskej literatúry 50. rokov XX. storočia.
- 5 X. Činčurová: Epické podoby priestoru; T. Eagleton: Sladké násilí. Idea tragična; M. Turner: Literárni mysl.
- 6 P. Zajac: Krajina bez sna; P. Števček: Podľa vzoru človek; J. Tužinský: Postmoderna – smrť literatúry; M. Kundera: Zneuznávané dedičtvi Cervantesovo, sem si dovoľujeme zaradiť aj DVD nosič s výukovým materiálom L. Machala a E. Gilk a kol.: Panorama české literatury.

dokonca i recenzie na slovníky⁷. Spoluautorkou niekoľkých recenzií je Katarína Koreňová.

Predmetné recenzie možno hodnotiť dvojako. Jednak recenzie sú nutnou a dôležitou súčasťou literárneho života, tým pádom je nutné kladne hodnotiť, že nám Marek Mitka ponúkol, ako sám píše, reprezentatívnu vzorku textov (stredo)európskej kultúrnej proveniencie, a to zo všetkých relevantných žánrových oblastí.⁸ Na druhej strane nám po prečítaní súboru ostrých textov napadá, či nie je kritik svojim vyjadrovaním až príliš vyhranený. O to viac táto skutočnosť prekvapuje, keď sa dozvedáme, že súbor je zložený i z recenzií, ktoré autor písal ešte ako univerzitný študent. Zároveň sa nejedná iba o výber kritik menej kvalitných a reprezentatívnych kníh, uverejnené sú až na dve výnimky všetky recenzie, ktoré Marek Mitka napísal v rokoch 2003 – 2014. Alebo žeby sa v (stredo)európskom vydávali tak nedobré knihy? Možno by stálo za zváženie venovať väčší priestor skôr tým vydarenejším dielam ako nepodareným interným výukovým skriptám.⁹ Samozrejme, aliis alia placent, avšak miestami vyvstáva podozrenie, že kritikovi sa páči len skutočne máločo, resp. i to, čo je ocenené, má v konečnom dôsledku množstvo nedostatkov. To je už ale poslanie kritika.

Rozsahovo najkratšiu časť knihy tvoria štyri eseje. Prvá odhaľuje autorov vzťah k poprevratovej literatúre, v druhej autor komentuje zameranie a reálny význam Slovenských pohľadov v ich 160-ročnej tradícii. V eseji Šír hašširím autor predstavuje svoju aktuálnu fascináciu, „*momentálne som dosť zahrúžený, ba naskrz vžratý*“¹⁰ do poézie pre najmenších¹¹, prostredníctvom ktorej sa premostuje až k Šalamúnovej *Piesni piesní*. Ostatná esej interpretuje poéziu Mitkovho kolegu z Prešovskej univerzity v Prešove a zároveň básnika a prekladateľa Jána Gavuru.

Posledná časť je venovaná jednotlivým štúdiám rôzneho zamerania, ktoré boli v prevažnej miere publikované v zborníkoch FF PU v Prešove. Prvá z nich sa venuje komparácii poetiky vybraných poviedok Dušana Mitanu a Rudolfa Slobodu. V ďalšej z nich sa dozvedáme o špecifickosti tvorby bulharského spisovateľa Georgiho Gospodinova a problematickosti prekladu jeho diel: „*Neustále hľadanie v oblasti jazyka – miešanie štýlov, využívanie nárečových slov, idiómov, urbánneho žargónu, frazeológie, neologizmov, medzikultúrnych výpožičiek a intertextuálnych vzťahov, robí z Gospodinova nielen čitateľskú ‚lahôdku‘, ale za hranicami Bulharska v prvom rade prinajmenšom*

7 Poľsko-slovenský dvojazyčný ilustrovaný slovník, tu možno zaradiť i ilustrovaného poradcu Klasická hudba.

8 MITKA, M.: *Sub rosa dictum a iné texty*. Kraków: Scriptorum, 2015, s. 9.

9 Porov. ibidem, s. 108 – 111.

10 Ibidem, s. 162.

11 Táto fascinácia iste súvisí i s tým, že Mitka spolupracoval na preložení knihy Wojciecha Widłaka *Pán Gulôčka*, ktorá vyšla v roku 2016, spoluprekladateľkou je Zuzana Mitková.

prekladateľský rébus.“¹² Následný príspevok rieši stav melanchólie v románoch Davida Albahariho a Jáchyma Topola, pričom hodnotí, že „melanchólia môže byť preto vnímaná ako špecifický prejav vyčerpanosti únavy človeka postmodernej, sprievodný príznak malomyselnosti a výsledok pridlého čakania na smerodajný ontologický zvrät v dejinách sveta i jednotlivca.“¹³ V tejto časti publikácie sa autor ešte zamýšľa nad rozprávačským štýlom Rakúsových próz, reflektuje tvorbu predstaviteľov najmladšej generácie autorov, medzi ktorých patrí aj Marcela Veselovská. Samostatná štúdia je venovaná i vývinovým fázam tvorby Edmunda Hlatkého od jeho debutu *Histórie vecí* až po jeho dovtedy najnovšiu prózu *Nekróza*, ktorá je špecifická aj „percepčnou neúnosnosťou traktovaného obsahu“.¹⁴ K hodnoteniu súčasnej literárnokritickej tvorby sa Mitka dostáva cez práce Fedora Matejova, ktorého porovnáva s „českým nestorom kritického myslenia F. X. Šaldom“¹⁵ a následne i prostredníctvom „grandiózne koncipovanej príručky [y] Individualizovaná literatúra“¹⁶ Jaroslava Šranka, v rámci ktorej však autor poukazuje aj na niekoľko „defektov“.¹⁷ Predposledná štúdia komentuje predovšetkým dve práce Valéra Mikulu *Čakanie na dejiny* a *Postinterpretácie* o neexistencii formálnych slovenských dejín literatúry. Ostatná štúdia je venovaná rozboru monografie *P[r]ózy po roku 1989* z pera nestorky literárnej kritiky¹⁸ Marty Součkovej.

Po prečítaní Mitkového *Sub rosa dictum a iné texty* ostáva v čitateľovi pocit, že spisovateľ, hoc i dávno etablovaný, si musí byť vedomý, že jeho tvorba môže byť vystavená drobnohľadu pedantného kritika reflektujúceho každé jeho pochybenie či zaváhanie, hoc i tu treba pamätať, že nemo nostrum non peccat, homines sumus, non dei.

Záverom je nutné pochváliť prehľadnú formálnu úpravu knihy, vďaka ktorej je možné sa v publikácii orientovať veľmi ľahko a rýchlo; je nám jasné, kde začína a končí tá ktorá časť knihy; kde boli jednotlivé články uverejnené predtým; dozvieme sa niečo o autorovi a rovnako nechýba anglické resumé. V dnešnej dobe sa totiž veľmi často stáva, že i tieto základné elementy absentujú v odborných publikáciách.

Eliška Gunišová

12 MITKA, M.: *Sub rosa dictum a iné texty*. Kraków: Scriptorum, 2015, s. 190 – 191.

13 Ibidem, s. 217.

14 Ibidem, s. 242.

15 Ibidem, s. 247.

16 Ibidem, s. 250.

17 Ibidem, s. 254.

18 Ibidem, s. 269.